

Umeå kommun

Beslut för förskoleklass och grundskola efter tillsyn av Obbola skola i Umeå kommun

Sammanfattande bedömning

Skolinspektionens beslut redogör för de brister som framkommit vid tillsynen. Det är dock huvudmannen som ansvarar för att utbildningen i sin helhet uppfyller de krav som finns i skollagen och i andra författningar. I detta ansvar ligger att rätta till brister närhelst de framkommer.

Skolinspektionen bedömer att Obbola skola inte uppfyller författningarnas krav när det gäller att tillförsäkra alla elever en skolmiljö som präglas av studiero. I flera klasser brister studieron under lektioner utan att tillräckliga åtgärder vidtas för att skapa studiero och återställa ordningen. Skolinspektionen bedömer att det i vissa klasser saknas regler för arbetet och samvaron i den egna gruppen. Vidare bedömer Skolinspektionen att rektorerna inte säkerställt att det finns ett gemensamt förhållningssätt eller ett strategiskt arbetssätt för att skapa studiero då det saknas aktuella ordningsregler som utarbetats under medverkan av eleverna.

Skolinspektionen bedömer även att det är en brist att orsakerna till upprepat ordningsstörande beteende hos elever sällan utreds. Avsaknad av utredning medför att det inte framkommer vilka eventuella åtgärder som behöver vidtas för att eleven ska ändra sitt beteende. Det kan också medföra att utredningsbehov av särskilt stöd förbises.

Det framkommer i utredningen att disciplinära åtgärder i form av utvisning ur undervisningslokalen vidtas utan att åtgärderna dokumenteras i enlighet med författningarnas krav. Detta riskerar att medföra att en elevs upprepade ordningsstörande beteende inte synliggörs eller att utredningsåtgärder inte vidtas.

Skolinspektionen bedömer också att det finns brister i skolans arbete med att motverka kränkande behandling. Skolans rutiner för hur uppgifter om upplevd kränkande behandling ska anmälas behöver tydliggöras för all personal och det finns brister i arbetet med att utreda och följa upp händelser av kränkande behandling vilket riskerar att medföra att tillräckliga åtgärder inte vidtas för att förhindra kränkande behandling i framtiden. Skolinspektionen konstaterar att rektorn och huvudmannen har uppmärksammat de bristande rutinerna och vidtagit åtgärder som gett viss, men inte tillräcklig, effekt. Arbetet behöver därför fortsätta och intensifieras.

Om ärendet

Skolinspektionen har utifrån uppgifter om eventuella missförhållanden inlett en tillsyn av Obbola skola i Umeå kommun. I tillsynen har Skolinspektionen kontrollerat om verksamheten vid Obbola skola följer gällande bestämmelser om trygghet och studiero samt åtgärder mot kränkande behandling. Tillsynen har genomförts genom intervjuer med elever från årskurserna 4, 6, 7 och 8, lärare, elevhälsan och den biträdande rektorn samt elva lektionsobservationer i årskurserna 4, 6 och 8 mellan den 9 och 10 november 2021. En intervju med rektorn genomfördes den 15 november 2021 och en intervju med företrädare för huvudmannen den 19 november 2021. Som en del av tillsynen har även

dokumentation granskats, bland annat information som inhämtats från skolenheten. Huvudmannen har yttrat sig över Skolinspektionens protokoll samt övrigt material av betydelse för beslutet.

Skolinspektionens beslut

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Umeå kommun att senast den **31 augusti 2022** vidta nedan angivna åtgärder för att avhjälpa påtalade brister. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas för Skolinspektionen.

Beslutet om föreläggande gäller omedelbart enligt 26 kap. 10 § tredje stycket skollagen.

Nedan anges de åtgärder som huvudmannen måste vidta för att avhjälpa de påtalade bristerna.

Studiero

Skolinspektionen konstaterar att Umeå kommun inte uppfyller författningskraven avseende arbetet med att skapa och upprätthålla studiero.

Umeå kommun ska vidta följande åtgärder

- Se till att rektorn leder och samordnar arbetet med att utforma en skolmiljö så att alla elever tillförsäkras studiero. I detta ingår att:
  - a) rektorn ska säkerställa att samtliga lärare tillsammans med eleverna utvecklar regler för arbetet och samvaron i den egna gruppen (Lgr 11, 2.1 Normer och värden, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, 2.8 Rektors ansvar).
  - b) se till att rektorn, lärare och annan skolpersonal diskuterar och kommer överens om rutiner och åtgärder som ska vidtas för att tillförsäkra elever studiero och hur ordningsstörande beteende ska hanteras om det uppstår. Rektorn ska dokumentera överenskomna rutiner. Denna dokumentation ska ges in till Skolinspektionen i samband med redovisningen (2 kap. 9 §, 5 kap. 3 och 5 §§ skollagen, Lgr 11, 2.8 Rektors ansvar).
  - c) rektorn ska besluta om ordningsregler som tagits fram i samarbete med skolpersonal och under medverkan av eleverna (5 kap. 5 § skollagen).
  - d) se till att rektorn genom att inhämta uppgifter från lärare, annan personal, elever och elevhälsans personal följer upp ordningsreglerna och utvärderar de åtgärder som vidtas för att säkerställa att elevernas skolmiljö präglas av studiero i de klasser där problem med bristande studiero identifierats. Rektorn ska dokumentera utvärderingen och däri ange identifierade förbättringsområden och besluta om ytterligare eller intensifierade åtgärder som behövs för att säkerställa att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av och studiero. Denna dokumentation ska ges in till

Skolinspektionen i samband med redovisningen. (2 kap. 9 och 10 §§ , 5 kap. 3 och 5 §§ skollagen, Lgr 11, 1. Varje skolas utveckling, 2.8 Rektors ansvar).

- e) se till att rektorn säkerställer att beslut om disciplinära åtgärder som vidtas dokumenteras skriftligt av den som vidtar åtgärden och innehåller uppgifter om dag för beslutet, vem som fattat beslutet och de omständigheter som varit avgörande för ställningstagandet (5 kap. 24 § skollagen och 29 kap. 10 § skollagen samt 31 och 32 §§ förvaltningslagen (2017:900).
- f) se till att rektorn startar en utredning om en elev vid upprepade tillfällen stört ordningen eller uppträtt olämpligt eller om eleven gjort sig skyldig till en allvarigare förseelse. Samråd ska ske med elevens vårdnadshavare. Rektorn ska sedan med utgångspunkt i vad som framkommit i utredningen se till att åtgärder genomförs för att få eleven att ändra sitt beteende. Om förutsättningarna för en utredning om särskilt stöd är uppfyllda ska även en sådan utredning inledas. Uppgifter om vilka elever som identifierats där utredning startats ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning. Det ska av redovisningen även framgå om förutsättningarna för en utredning om särskilt stöd är uppfyllda och vilka åtgärder som aktualiserats. (5 kap. 9-10 §§ skollagen).

Anmärkning

Skolinspektionen tilldelar med stöd av 26 kap. 11 § skollagen Umeå kommun en anmärkning avseende brister i arbetet att motverka kränkande behandling (6 kap. 10 § skollagen).

Umeå kommun ska senast den **31 augusti 2022** vidta åtgärder för att avhjälpa påtalade brister. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas för Skolinspektionen.

Motivering till föreläggande

Studiero

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att Obbola skola inte uppfyller författningarnas krav när det gäller att tillförsäkra alla elever en skolmiljö som präglas av studiero. Av intervjuer och observationer framgår att studieron brister i flera klasser och i olika ämnen vilket medför, och riskerar att medföra, att elever inte alltid kan koncentrera sig på skolarbetet. Utredningen visar att det i vissa klasser varit en bristande studiero under lång tid. Den bristande studieron kommer bland annat till uttryck genom att elever pratar om annat än lektionsinnehåll under genomgångar och arbete, att elever går omkring i eller in och ut ur undervisningslokalen och det kastas föremål i klassrummet. I flera klasser saknas regler för arbetet och samvaron i den egna gruppen och skolan saknar ordningsregler som utarbetats under medverkan av eleverna.

Skolinspektionen bedömer att det finns brister i skolans hantering av disciplinära åtgärder. Beslut om disciplinära åtgärder fattas det utan att det dokumenteras, vilket är

en brist. Avsaknad av dokumentation medför och riskerar att medföra att en elevs upprepade ordningsstörande beteende inte synliggörs i verksamheten.

Skolinspektionen bedömer vidare att det finns brister i skolans arbete med att utreda elevers ordningsstörande beteende. Skolinspektionen konstaterar att orsakerna till elevers upprepade ordningsstörande beteende inte alltid utreds och följaktligen kan inte en utredning av särskilt stöd initieras om förutsättningarna för en sådan utredning skulle vara uppfyllda. Avsaknad av utredning av orsakerna till varför en elev upprepat stör studieron i undervisningslokalen medför dessutom att rektorn inte kan se till att adekvata åtgärder vidtas för att eleven ska ändra sitt beteende och för att tillförsäkra alla elever studiero.

Rättslig reglering

Av 2 kap. 9 § skollagen framgår att det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ska ledas och samordnas av en rektor. Rektorn ska särskilt verka för att utbildningen utvecklas.

Enligt 2 kap. 10 § skollagen beslutar rektorn om sin enhets inre organisation och ansvarar för att fördela resurser inom enheten efter elevernas olika förutsättningar och behov. Rektorn fattar i övrigt de beslut och har det ansvar som framgår av särskilda föreskrifter i skollagen eller andra författningar.

Enligt 5 kap. 3 § skollagen ska utbildningen utformas så att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero.

Enligt 5 kap. 5 § skollagen ska ordningsregler finnas för varje skolenhet. Ordningsreglerna ska utarbetas under medverkan av eleverna och följas upp. Rektorn beslutar om ordningsregler.

Enligt 5 kap. 6 § skollagen får rektorn eller en lärare vidta de omedelbara och tillfälliga åtgärder som är befogade för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero eller för att komma till rätta med en elevs ordningsstörande uppträdande. Enligt de förutsättningar som anges i 7-23 §§ får det beslutas om utvisning ur undervisningslokalen, kvarsittning, tillfällig omplacering, tillfällig placering vid en annan skolenhet, avstängning och omhändertagande av föremål.

Av 5 kap. 9 § skollagen framgår att om en elev vid upprepade tillfällen stört ordningen eller uppträtt olämpligt eller om eleven gjort sig skyldig till en allvarigare förseelse ska rektorn se till att saken utreds. Samråd ska ske med elevens vårdnadshavare. Om förutsättningarna för en utredning om särskilt stöd är uppfyllda ska även en sådan utredning inledas. Enligt skollagen 5 kap. 10 § ska rektorn sedan med utgångspunkt i vad som framkommit i utredningen se till att åtgärder genomförs för att få eleven att ändra sitt beteende.

Av 5 kap. 24 § skollagen framgår vilka disciplinära åtgärder som ska dokumenteras skriftligt av den som vidtar åtgärden.

I 29 kap. 10 §§ skollagen stadgas vilka av förvaltningslagens bestämmelser som är tillämpliga vid myndighetsutövning enligt skollagen hos offentliga och enskilda huvudmän. Det gäller bland annat krav på partsinsyn, utredning, kommunikation, dokumentation och motivering av beslut

Av 31 § förvaltningslagen framgår att för varje skriftligt beslut ska det finnas en handling som visar dagen för beslutet, vad beslutet innehåller, vem eller vilka som har fattat beslutet, vem eller vilka som har varit föredragande och vem eller vilka som har medverkat vid den slutliga handläggningen utan att delta i avgörandet.

Av 32 § förvaltningslagen framgår bland annat att ett beslut som kan antas påverka någons situation på ett inte obetydligt sätt ska innehålla en klargörande motivering, om det inte är uppenbart obehövligt. En sådan motivering ska innehålla uppgifter om vilka föreskrifter som har tillämpats och vilka omständigheter som har varit avgörande för myndighetens ställningstagande.

Av förarbetena till skollagen (prop. 2009/10:165 s. 319 ff) framgår att det förebyggande arbetet är centralt. Det är skolans, och ytterst rektorns, ansvar att skapa trygghet och studiero i skolan. En viktig förutsättning för detta är att elever, lärare och annan personal känner ett gemensamt ansvar och har respekt för varandra i skolan samt att skolan även involverar elevernas vårdnadshavare i arbetet med att skapa gemensamma utgångspunkter för en trygg skolmiljö. Det kräver ett aktivt värdegrundsarbete där grundläggande demokratiska värderingar och mänskliga rättigheter kommer till uttryck i praktisk handling. Att skapa en miljö som bygger på respekt och delaktighet utgör grunden för en trygg och utvecklande studiemiljö. Rutiner för att säkerställa samverkan och kommunikation mellan elever, lärare och annan personal är också centrala inslag i det förebyggande och långsiktiga arbetet. Rektorns skyldighet att se till att elevers behov av stöd utreds och att stödåtgärder kommer till stånd för elever i behov av stöd är självfallet även det en del i arbetet med att skapa en trygg och stimulerande studiemiljö för alla elever. Det finns dock situationer när de åtgärder som vidtagits i förebyggande syfte inte är tillräckliga och där disciplinära åtgärder behövs för att säkerställa en god studiemiljö.

Av förarbetena till skollagen framgår vidare att de elever som uppträder på ett sådant sätt att andra elever blir störda eller rentav hotade, behöver stöd från de vuxna att bryta ett destruktivt beteende. En utredning kring elevens skolsituation måste påbörjas för att ett åtgärdsprogram ska kunna upprättas och eleven få ett mer långsiktigt stödprogram. Under tiden kan dock vissa åtgärder behöva vidtas för att inte problemen ska upprepas och för att värna andra elevers rätt till studiero och trygghet. De åtgärder som vidtas får naturligtvis inte i sin tur vara kränkande för den aktuella eleven (prop. 2009/10:165 s. 322).

Av läroplanen för grundskolan (Lgr 11, 1. Varje skolas utveckling) framgår att skolans verksamhet måste utvecklas så att den svarar mot de nationella målen och att huvudmannen har ett givet ansvar för att så sker. Den dagliga pedagogiska ledningen av skolan och lärarnas professionella ansvar är förutsättningar för att skolan utvecklas kvalitativt. Detta kräver att verksamheten ständigt prövas, resultaten följs upp och utvärderas och att nya metoder ständigt prövas och utvecklas. Ett sådant arbete måste ske i ett aktivt samspel mellan skolans personal och elever och i nära kontakt med såväl hemmen som med det omgivande samhället.

I läroplanen (Lgr 11, 2.1 Normer och värden) anges att läraren tillsammans med eleverna ska utveckla regler för arbetet och samvaron i den egna gruppen, och

samarbeta med hemmen i elevernas fostran och klargöra skolans normer och regler som en grund för arbetet och för samarbete.

Läroplanen (Lgr 11, 2.2 Kunskaper) anger att alla som arbetar i skolan ska samverka för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande.

Läroplanen (Lgr 11, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande) anger att alla som arbetar i skolan ska främja elevernas förmåga och vilja till ansvar och inflytande över den sociala, kulturella och fysiska arbetsmiljön.

Av läroplanen (Lgr 11, 2.8 Rektorns ansvar) framgår att rektorn har ett särskilt ansvar för att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero.

Skolinspektionens utredning

Skolinspektionens utredning visar att det är vanligt förekommande att elever upprepat uppträder ordningsstörande eller olämpligt under lektioner, vilket är något som framkommer i samtliga intervjuer. Eleverna uppger att studieron är dålig och att den varit så under lång tid. De ger exempel på att det är vanligt med mycket "slams" och "prat", att elever springer fram och tillbaka i klassrummet eller går ut och in i klassrummet under lektionstid. Elever från några klasser tillägger också att "det kastas runt saker i klassrummet". Eleverna uppger vidare att studieron varierar mellan olika klasser, ämnen och lärare. Exempelvis beskriver elever i en årskurs att studieron varit dålig under de senaste fyra åren och att det bara fortsatt utan att bli bättre men att de märkt att studieron vid enstaka lektioner kan påverkas till det bättre om läraren väntar in att det blir tyst innan lektionen inleds. Eleverna uppger dock att lärarna gör på olika sätt där en anledning kan vara att personalomsättningen varit hög med många vikarier som kommit och gått. Eleverna uttrycker samfällt att lärarna överlag "säger till för lite mot de som stökar så de slutar aldrig". Eleverna uttrycker vidare att de därför "fått vänja sig vid att jobba med dålig studiero" och att deras upplevelse är att de hamnar efter i skolarbetet på grund av att det är så stökigt under lektionerna. Flera elever beskriver också att de noterat att lärarna inte alltid hinner hjälpa alla elever som behöver hjälp vilket leder till att eleverna då börjar prata istället och att det är då det blir stökigt på lektionerna. Eleverna beskriver också att det finns en "åtgärdstrappa" som skolan ibland använder om någon elev stör under lektionerna. Åtgärdstrappan innefattar hemringning och samtal med elev, vårdnadshavare och eventuellt med skolledningen. Eleverna beskriver att det är många elever som "gör mycket" men att det inte över tid händer något för de eleverna. Eleverna uppger dock att flera elever återkommande visas ut från klassrummet, åtminstone under vissa lektioner.

Elevhälsan konstaterar också att det finns många klasser med bristande studiero och uppger att studiero är något som diskuterats återkommande över tid på elevhälsoträffarna. Kuratorn och socialpedagogen har sammanställt resultaten efter en kartläggning som innehöll såväl trygghetsvandringar som elevenkäter. Det som framkom i den kartläggningen var att det ofta blir stökigt i klassrummet, att "det rör på sig", kastas saker samt att det är vanligt med ett dåligt språkbruk. Samma resultat har framkommit i tidigare genomförda kartläggningar och skolan har därför arbetat med att motverka det dåliga språkbruket. Elevhälsan uppger vidare att skolan arbetar med en gemensam mall för lektionsstruktur, kallad "Obbolalektion" men det varierar i vilken grad lärare använder lektionsstrukturen.

Lärarna ger samma beskrivning rörande studieron som eleverna och elevhälsan. De beskriver också att studieron kan variera beroende på om alla elever i klassen är närvarande eller inte och att det finns elever som medvetet provocerar andra elever för att de i sin tur ska bli arga. Lärarna nämner även "Obbolalektion" som en insats för att skapa mer förutsägbarhet och struktur för eleverna och därmed i förlängningen bidra till en bättre studiero. Lärarna uppger också att de inte hinner hjälpa alla elever som behöver hjälp och att de märker stor skillnad vad gäller studieron de gånger undervisningen sker i halvklass respektive helklass. Undervisning i halvklass fungerar "okej" medan helklassundervisning är en stor utmaning i vissa elevgrupper. Lärarna beskriver att det finns en åtgärdstrappa med olika grader av "allvarssamtal" som ska användas om elever stör på lektionerna men att åtgärdstrappan ofta inte följs vilket har lett till att eleverna lärt sig att det inte blir några konsekvenser om de stör. Lärarna uppger vidare att åtgärdstrappan inte tillämpas på enskilda lektioner utan i ett större sammanhang och att de "stampar" på ett och samma trappsteg utan att komma vidare i trappan.

Även rektorn och den biträdande rektorn uppger att studieron inte är bra i flera klasser och att problemen med bristande studiero varit kända i flera år. Skolledningen anger flera anledningar till att studieron varierar mellan olika klasser. Det handlar om vilken relation som finns mellan lärare och elever, vilket försvårats av många lärarbyten i flera klasser. Det handlar också om lektionsstruktur med fokus på tydliggörande pedagogik. Därför infördes "Obbolalektion". Dock uppger rektorn att "Obbolalektion" ännu inte är känd fullt ut i personalen vilket gör att lärarna använder den olika. Rektorn beskriver också att elevhälsan, specialpedagogiska stödteamet och likabehandlingsteamet under förra läsåret gjort insatser i nuvarande årskurs 6. Dock kan rektorn konstatera att studieron fortfarande inte är bra, bland annat på grund av att skolan inte lyckats möta elevers behov av anpassningar och extra anpassningar på ett tillräckligt bra sätt. Rektorn och den biträdande rektorn uppger vidare att åtgärdstrappan används om en elev stör ordningen vilket innebär att samtal förs med eleven och lärare och ibland med elev, lärare, vårdnadshavare och skolledning där även socialtjänsten kan medverka i vissa fall. Den biträdande rektorn uppger att det finns ett kartläggningssmaterial framtaget av huvudmannen som ska fungera som ett samtalsstöd. Tanken är att materialet ska användas men att ärenden i praktiken reds ut och "görs klart" i korridoren" och att det sedan inte händer något mer. Den biträdande rektorn konstaterar att skolan behöver bli bättre på att hålla i och arbeta långsiktigt med detta.

Vid Skolinspektionens lektionsobservationer observeras att elever i olika klasser påverkar studieron negativt. Under observationerna förekommer det att flera elever rör sig runt i klassrummet och stör andra elever i deras arbete – både enskilt arbete och grupparbete. Elever pratar också i stor utsträckning med varandra om annat än lektionsinnehåll. Det förekommer också att elever kastar föremål, använder elevdatorer och mobiltelefoner för annat än de arbetsuppgifter de ska utföra och istället tittar på eller visar filmklipp för varandra. Studieron störs också av att elever trummar på bänkar och element, några elever ägnar sig åt gymnastiska övningar på golvet, brottas och så vidare. Trots att lärarna ger upprepade tillsägelser fortsätter det ordningsstörande beteendet.

Skolinspektionens utredning visar att det i flera klasser saknas regler för samvaron i den egna gruppen. Elever uppger att exempelvis regler kring mobiltelefoner tillämpas olika mellan olika lärare. Några elever uttrycker att de tror att det funnits regler kring mobiltelefoner och tuggummi med mera men att de reglerna tagits bort. Utredningen visar att det förvisso finns ordningsregler på skolan men att de är gamla och har därmed inte utarbetats under medverkan av de elever som nu går på skolan. I intervjuer med elever framkommer att det finns ordningsregler som är uppsatta på flera platser på skolan men eleverna har inte varit med och bestämt ordningsreglerna. Elever i årskurs 8 uttrycker att ordningsreglerna varit desamma sedan de gick i förskoleklass. I intervju med elevhälsan och lärare framkommer att ordningsreglerna inte är förankrade hos eleverna mer än att lärarna har informerat om dem i samband med terminsstart. Även rektorn och biträdande rektorn beskriver att de nuvarande ordningsreglerna funnits länge, är svepande och inte alltid är så lätta att förstå. Rektorn uppger att det på grund av reglernas utformning är svårt att hitta tydliga konsekvenser om någon elev inte följer ordningsregler som till exempel "vi springer inte inomhus" men att skolans åtgärdstrappa med olika former av samtal används. Rektorn uppger vidare att ordningsreglerna inte följts upp mer än att någon regel har omformulerats och moderniserats, exempelvis genom att ordet "MP3-spelare" tagits bort.

Skolinspektionens utredning visar att lärare beslutar om disciplinär åtgärd i form av utvisning från undervisningslokalen men utan att åtgärden dokumenteras. Elever uppger i intervju att elever som stör får tillsägelser av lärarna men att det också förekommer att elever visas ut från klassrummet. Det varierar mellan olika klasser och lektioner hur ofta det sker men elever i en årskurs uppger att det sker frekvent och att det är samma elever som återkommande utvisas. En elev uppger att hen blivit utvisad från klassrummet tio gånger under höstterminen 2021 och så vitt får förstås har åtgärden varken dokumenterats eller saken utretts.

Även lärarna uppger att det förekommer att elever visas ut från klassrummet då de stör ordningen. De uppger dock att de elever som visas ut blir sittande i korridoren då det inte finns något annat rum som de kan sitta i samt att det också finns elever som vägrar lämna klassrummet. Det framkommer också att lärarna inte känner till om det finns något system för hur beslut om disciplinära åtgärder ska dokumenteras.

Rektorn och den biträdande rektorn uppger att de inte känner till att det aktualiserats någon disciplinär åtgärd under hösten 2021. Detta trots att såväl elever och lärare uppger att det är vanligt förekommande. En anledning till att skolledningen inte har kännedom anges vara att sådan information inte lyfts i rätt forum, som till exempel elevhälsomöten, arbetslagsmöten och liknande. Den biträdande rektorn uppger att det inte finns något system för att dokumentera disciplinära åtgärder.

Val av ingripande

Skolinspektionen får förelägga en huvudman som står under dess tillsyn att fullgöra sina skyldigheter, om verksamheten inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten (26 kap. 10 § skollagen).

Umeå kommuns verksamhet vid Obbola skola uppfyller inte författningarnas krav vad gäller arbetet med att tillförsäkra alla elever studiero. Det finns därför skäl att förelägga

Umeå kommun att fullgöra sina skyldigheter och vidta åtgärder för att avhjälpa bristerna.

Motivering till anmärkning

Åtgärder mot kränkande behandling

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att skolan brister när det gäller att anmäla uppgifter om kränkande behandling. Skolinspektionens utredning visar att det inträffar återkommande konflikter mellan elever där det förekommer ett kränkande språkbruk och situationer av våld. Samtliga händelser av kränkande behandling anmäls dock inte till rektorn. Det råder oklarhet bland personalen om vilka händelser som ska anmälas till rektorn och hur en anmälan praktiskt ska gå till. Det har inneburit att personalen inte har anmält samtliga uppgifter om upplevd kränkande behandling de fått kännedom om. I de fall en anmälan om kränkande behandling har skett genomförs heller inte alltid en utredning. Rutinen för hur kränkande behandling ska utredas tillämpas olika bland personalen vilket enligt rektorn försvårar arbetet med att följa upp händelser och att motverka framtida kränkande behandling. Skolinspektionen vill här klargöra att syftet med att utreda är att få tillräckligt med information och kunskap om situationen, så att man kan bedöma vilka åtgärder som måste vidtas för att få den kränkande behandlingen att upphöra.

Rektorn och huvudmannen har uppmärksammat att rutinerna för att motverka kränkande behandling brister och har därför genomfört och planerat för såväl fortbildningsinsatser som organisatoriska insatser.

Rättslig reglering

Enligt 6 kap. 10 § skollagen är en lärare eller annan personal som får kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten skyldig att anmäla detta till rektorn. En rektor som får kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till huvudmannen. Huvudmannen är skyldig att skyndsamt utreda omständigheterna kring de uppgivna kränkningarna och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra kränkande behandling i framtiden.

Skolinspektionens utredning

Skolinspektionens utredning visar att det förekommer kränkande behandling på skolan, framför allt bråk och konflikter mellan elever där det förekommer våld. Det framkommer även att det är vanligt med ett dåligt språkbruk som kan vara kränkande.

I intervju uppger de flesta elever att de generellt känner sig trygga på skolan, vilket även skolans elevenkäter visar, men det framkommer att det finns elever som är utsatta eller utsätter andra för återkommande kränkande behandling. Eleverna berättar också att lärarna tagit upp och diskuterat språkbruk i klasserna och gjort olika övningar. Bland annat har eleverna i årskurs 4 fått skriva upp "fina" och "fula" ord som är

vanligt förekommande och sedan diskutera dem. Eleverna uppger dock att det sker allvarligare händelser i form av slagsmål och att det är vanligt förekommande.

Elevhälsan ger uttryck för samma bild som eleverna och uppger att det finns ett mörkertal när det gäller anmälda händelser av kränkande behandling, det vill säga samtliga händelser anmäls inte. Elevhälsan uppger att det finns rutiner för hur händelser ska utredas men elevhälsan blir sällan delaktig i en utredning.

Lärarna uppger också att det skett många incidenter som innefattat våld och handgemäng mellan elever, att det även är vanligt bland yngre elever och att det borde finnas elever som upplever det otryggt. Händelser av våld har eskalerat på senare tid och elever har också i några fall "gett sig på lärare". I en årskurs uppskattar personal att det sker minst en händelse av kränkande behandling varje vecka som rapporteras men där samtal med utsättande elever inte är tillräckligt för att få den kränkande behandlingen att upphöra. Lärarna ger också exempel på att det är vanligt med ett dåligt språkbruk vilket kan utgöra en kränkning. Liksom eleverna beskriver lärarna att de arbetat i klasserna med att komma tillrätta med det dåliga språkbruket. De har också skickat hem mejl till vårdnadshavarna och beskrivit situationen och där gett exempel på de ord som används. Efter insatsen har språkbruket förbättrats i några klasser, bland annat årskurs 4. Lärarna beskriver vidare att det finns två digitala system där anmälan om kränkande behandling respektive incidenter ska rapporteras. De har också diskuterat i kollegiet vad som utgör en kränkning, konflikt och så vidare. Det framkommer dock en oklarhet bland lärarna om vad som ska rapporteras i respektive system. De beskriver att en konflikt mellan elever kan redas ut utan att det behöver bli en anmälan. Det finns olika sätt att se på rapporteringen. Någon beskriver att en incidentrapport rör något "fysiskt" eller där en elev förstört saker medan en rapport om kränkande behandling rör något "psykiskt". Exempelvis skulle ett slagsmål mellan två elever generera en incidentrapport snarare än en anmälan om kränkande behandling. Liksom elevhälsan uppger lärarna att det sker mer på skolan än vad som anmälts.

Den biträdande rektorn och rektorn uppger också att det tidigare inte anmälades särskilt många kränkningar och att det förmodligen berodde på en underrapportering, det vill säga det hände mer än vad som sedan anmälades. En försvårande omständighet är, enligt rektorn, den höga personalomsättningen eftersom vikarier inte har tillgång till de digitala system som finns för att göra anmälningar då de saknar inloggningsuppgifter. Rektorn uppger vidare att det inträffar kränkningar vid skoldagens början. Bland annat sker det en del bråk och olämpligheter i kapprummet i årskurs 4. Den biträdande rektorn uppger att kränkningar i huvudsak sker i vissa elevgrupper och att det i huvudsak rör samma utsättande elever och att skolan behöver arbeta mer förebyggande och bli bättre på att inte "släppa" vad som framstår som "lindrigare händelser". Den biträdande rektorn beskriver det som ett problem att skolan inte följer upp händelser i den utsträckning som behövs och ser ett behov av förstärkta rutiner kring att utreda händelser men framförallt när det kommer till att följa upp och avsluta de anmälningar som görs. Vidare uppger rektorn att rutinen för hur kränkande behandling ska utredas inte alltid tillämpas fullt ut av samtlig personal. Rektorn uppger även att återrapportering och uppföljning av händelser inte dokumenteras tillfredsställande vilket försvårar arbetet med att motverka kränkande behandling.

Skolledningen har dock uppmärksammat detta och ser att skolan behöver bli bättre på att hålla i och arbeta långsiktigt, inte minst med uppföljningen av de anmälningar som sker. Skolledningen har uppmanat personalen att anmäla alla händelser som sker. Länken till det digitala systemet har också gjorts mer tillgänglig. Därefter har antalet anmälningar ökat. Enbart under höstterminen 2021 har ungefär dubbelt så många anmälningar gjorts som under föregående läsår. Detta är också något som framkommer i intervju med företrädare för huvudmannen. Skolledningen har också uppmärksammat att det inträffar kränkningar vid skoldagens början och slut och därför ändrat skolans öppnings- och stängningsrutiner för att bättre kunna bemanna de aktuella områdena.

Val av ingripande

Skolinspektionen får tilldela en huvudman som står under dess tillsyn en anmärkning vid mindre allvarliga överträdelser av vad som gäller för verksamheten (26 kap. 11 § skollagen). Huvudmannen är då skyldig att inom viss tid åtgärda de brister som föranlett anmärkningen. Umeå kommuns verksamhet vid Obbola skola uppfyller inte författningarnas krav vad gäller att anmäla och utreda uppgifter om kränkande behandling. Utredningen visar att såväl rektorn som huvudmannen är medveten om problematiken och att vissa åtgärder redan vidtagits i syftet att förbättra arbetet. Mot denna bakgrund tilldelar Skolinspektionen Umeå kommun en anmärkning.

Beslutet har fattats av Caroline Rönnegard, jurist.

Föredragande har varit utredare Anders Holmgren. I handläggningen av ärendet har även utredare Ylva Ohlsson medverkat.